

Висновки. Результати дослідження ми отримали дані, про те, що у випускників вищих навчальних закладів педагогічної та економічної спрямованості показники сенсожиттєвих орієнтацій, свідчать про те, що студенти переживають кризу у зв'язку із завершенням вищого навчального закладу, нестабільним й невідомим майбутнім. Спостерігається зневіра у власні сили, відсутня впевненість в собі, що безпосередньо здійснює вплив на становлення професійної та особистісної ідентичності.

Отже, проаналізувавши отримані дані із двох вибірок, можна констатувати, що навчання у вищому навчальному закладі не сприяє розгортанню процесу усвідомлення студентами сенсу свого життя, його ретроспективній, актуальній та перспективній локалізації на осі психологічного часу, що гальмує їхню практичну самореалізацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Леонтьев Д.А. Самореализация и сущностные силы человека / Д.А. Леонтьев // Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / [под ред. Д.А.Леонтьева, В.Г.Щур]. – М., 1997. – С. 156–175.
2. Радчук Г. Аксіопсихологія вищої школи. Монографія. – Тернопіль:ТНПУ, 2009. – 415с.

Кондрацька Ю.

Науковий керівник – доц. Пеньковська Н.М.

ВЗАМОЗВ'ЯЗОК ТИПІВ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ З РІВНЕМ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

У сучасній науковій парадигмі гендерним аспектам приділяється велика увага завдяки загальнонауковій тенденції до антропоцентризму. Підготовка до сімейного життя є важливим напрямом гендерної соціалізації, значущим чинником якої виступає гендерна ідентичність як особливий вид соціальної ідентичності, продукт соціального конструювання, який співіснує в свідомості людини в єдності з уявленнями про професійний, сімейний, етнічний, освітній статуси.

Актуальність порушеної проблематики не викликає сумніву, адже відомо, що в Україні нового тисячоліття активно розвиваються індустріально-інформаційні процеси, наслідком яких є глобалізація і плюралізм суспільних взаємин. Попри всі позитивні і негативні аспекти таких тенденцій розвитку, сучасний інституту сім'ї зазнає все більш серйозних труднощів. Поступове утворення його нових легітимних форм, позбавлених колишньої обмеженості і жорсткості, варіативність традиційних фамільних дефініцій, гендерних ролей та стереотипів, їх відображення в науковій свідомості та ідеології, демографічна політика держави утворюють різні, досить самостійні пласти реальності.

Одні і ті ж процеси нерідко отримують різні тлумачення фахівців, характеризуючись або як ознаки незворотної кризи, розпаду тисячолітнього інституту сім'ї, або як трансформації шлюбно-сімейного інституту, що є результатом адаптації сім'ї до нових умов. На сучасному етапі, для цього конструкту характерні такі особливості його становлення і розвитку: омолодження шлюбу, розвиток альтернативних форм сімейних стосунків, збільшення кількості розлучень, пов'язаних, переважно, з невірною системою уявлень молоді про ролі чоловіка і жінки в сім'ї, а також про себе, як людину певної статі, що включає специфічні потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, ставлення до представників іншої статі.

Теоретичний аналіз наукових джерел свідчить, що проблеми у молодій сім'ї часто пов'язані з психологічною невідповідністю подружніх партнерів: їхнім низьким рівнем психологічних знань, невмінням конструктивно вирішувати міжособистісні конфлікти, нездатністю виявляти емпатію, взаємоповагу, турботу. Все це призводить до розчарування, незадоволення, небажання налагоджувати сімейні взаємини, зниження мотивації шлюбу. Тому, вважаємо, що найважливішою мірою профілактики сімейного неблагополуччя є розвиток психологічної готовності молодих людей до шлюбно-сімейних стосунків, сутність якої складає зріле інтелектуальне, діяльнісно-продуктивне, соціально-активне ставлення до себе як учасника сімейної взаємодії та усвідомлення значущості сім'ї в сучасному світі.

Досить цікавим, недостатньо розробленим та мало вивченим аспектом розробки даної теми дослідження є встановлення взаємозв'язку між типом гендерної ідентичності особистості молодих людей та рівнем її психологічної готовності до шлюбно-сімейних взаємин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні інститут сім'ї і, зокрема, проблема психологічної готовності молоді до сімейного життя досліджується філософами, соціологами, демографами, педагогами, психологами у властивих їм ракурсах.

Проблема психологічної готовності молоді до сімейно-шлюбних стосунків знайшла своє відображення в роботах В.М. Бизової, О.Б. Кізь, І.С. Кона, Ф.Я. Кочкарової, Г.А. Кошонько, П.А. Решетова, В.Г. Постового та інших. У дослідженнях М.І. Алексеевої, Є.Ф. Ачільдієвої, Л.Ф. Бурлачука, Т.В. Говорун, І.В. Гребеннікова, С.В. Дворяка, І.В. Дубровіної, Д.В. Луцика, А.М. Прихожан, С. Цельмер розглядаються такі аспекти готовності молоді до шлюбу, як установки, уявлення, мотивація, знання та якості особистості сім'янина. Питаннями психологічної готовності студентської молоді до створення сім'ї займалися такі вчені, як А.П. Карасевич, Л.А. Коростильова, Т.Л. Левицька, Г. Навайтис, Л.М. Панкова, Т.С. Журбицька, Е.Г. Ейдемільер, Л.Б. Шнейдер та інші.

Розуміння і зміст поняття «гендерна ідентичність» розглядають Е.Н. Каменська, І.С. Кон, І.А. Кирилова, І.С. Кльоцина, С.Д. Матюшкова, Т.П. Машихіна, Є.І. Рогов, Л.І. Столярчук, М.А. Толстих, Н.Ю. Флотська, М. Боровцова та інші. Дослідженням поняття гендерної ідентичності займалися такі зарубіжні дослідники: Дж. Батлер, Р. Брайдотті, Л. Ірігарей, Т. де Лауретіс, Г. Сікс та інші.

Мета статті – дослідження існування взаємозв'язку між типом гендерної ідентичності особистості та рівнем її психологічної готовності до сімейного життя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гармонійність та адекватність гендерної ідентичності особистості дозволяє мати об'єктивний погляд на себе, як представника певної статі і будувати конструктивні, здорові міжособистісні взаємини з представниками обох статей. Це свідчить про психологічну зрілість людини, яка не схильна до прийняття стереотипних гендерних установок на погляд чоловіка і жінки, розподілу їх ролей у сім'ї, професійній, культурній сфері та у суспільстві загалом, що вказує на високий рівень її психологічної готовності як до суспільного життя, так і до сімейного.

Для того, щоб виявити, який існує взаємозв'язок між типами гендерної ідентичності та рівнем психологічної готовності до сімейного життя, звернемося до проблеми визначення типів гендерної ідентичності та диференціації рівнів психологічної готовності.

Проблема визначення типів гендерної ідентичності. Поняття «гендерна ідентичність» з'явилося в академічній науці в 1955 році. Його ввів Джон Мані для опису внутрішнього стану особистості з точки зору відчуття себе чоловіком або жінкою, а також для того, щоб підкреслити значення соціально-культурних факторів у становленні психологічної статі [6]. У психологічних роботах (І.С. Кльоциної, І.С. Кона, С.Д. Матюшкової, Є.І. Рогова та ін.) гендерна ідентичність визначається як базова структура соціальної ідентичності, яка формується в результаті інтеріоризації чоловічих і жіночих рис в процесі взаємодії Я та інших в ході соціалізації [2].

З метою розв'язання проблеми якості, рівня або характеру гендерної ідентичності особистості дослідники слушно умовно виділяють її окремі типи. Так, Боровцова М.С. на основі аналізу сучасного розмаїття типів та типологій, застосованих до різних аспектів гендерного розвитку, об'єднала їх у дві групи відповідно до критеріїв, покладених в основу типології: нормативно-рівневі та порядково-структурні [7].

У нашому дослідженні вважаємо доцільним спиратися на нормативно-рівневі типології, оскільки вони систематизують рівні, види або характеристики гендерної ідентичності та широко застосовуються при інтерпретаціях діагностичних даних.

Найбільш поширеною серед нормативно-рівневих типологій гендерної ідентичності до сьогодні залишається концепція маскуліності-фемініності, відповідно до якої, зазвичай виділяють, 2 (маскулінний та фемінний), 3 (маскулінний, фемінний та андрогінний) або 4 (маскулінний, фемінний, андрогінний та недиференційований) типи ідентичності. Нині фемініність і маскуліність розглядаються як конструкти, що формуються у просторі соціокультурних і соціально-психологічних координат, структура і зміст яких не є постійними і містять комплекс внутрішніх і зовнішніх характеристик, ступінь взаємодії яких визначається формами ідентичності, представленими в орієнтаціях особистості, її установках, ставленнях, спрямованості у сфері діяльності і спілкування, в тих якостях особистості, які є значущими з точки зору гендерних ролей [3]. Послідовники теорії гендерних схем, запропонованої С. Бем,

переважно ототожнюють здорову гендерну ідентичність з андрогінною, вважаючи останню найбільш адаптивною у порівнянні з вираженим маскуліним або фемінним типом.

Психологічна готовність до сімейного життя, її структура та рівні.

У розумінні специфіки підготовки молоді до сімейного життя великого значення набула теорія А. Адлера. На його думку, щоб бути психологічно готовим до любові і сімейного життя, необхідно насамперед мати почуття спільності та бути соціально адаптованим. Кожна сфера життя ставить перед людиною певні завдання, які необхідно виконувати, завжди беручи до уваги інтереси іншого [1].

Поняття «психологічна готовність до сімейного життя» передбачає у молодих людей сформованість уявлень про особистість як рівень розвитку індивіда; психологічні основи шлюбу та сімейного життя; процес розвитку почуттів, необхідних для шлюбного та сімейного життя; механізми спілкування, а також розуміння молодими людьми, які створюють сім'ю, її соціальної сутності, суспільної значущості своїх дій, відповідних зобов'язань один перед одним, відповідальності за сім'ю і дітей, добровільне прийняття неминучих у сімейному житті турбот, певне обмеження особистої свободи.

Спираючись на аналіз наукових праць сучасних вітчизняних і зарубіжних дослідників (Л.Б. Шнейдер, І.С. Кона, І.В. Дубровіної та інших) виокремлено такі критерії визначення рівня психологічної готовності молодих людей до сімейного життя [4]: моральний, комунікативний, емпатійний.

Кожному критерію відповідають певні показники психологічної готовності до сімейного життя, які структуровано в таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії та показники психологічної готовності молодих людей до сімейного життя

Критерії психологічної готовності молодих людей до сімейного життя	Показники психологічної готовності молодих людей до сімейного життя
Моральний	готовність створювати сім'ю; серйозне ставлення до шлюбу; почуття відповідальності, обов'язку, витриманості; знання правил подружнього етикету і культури поведінки в сім'ї; знання естетики міжстатевих стосунків; рівномірний розподіл обов'язків між членами сім'ї; планування і дотримання сімейного бюджету
Комунікативний	уміння спілкуватися і співпрацювати; здатність регулювати складні життєві ситуації; готовність підтримувати атмосферу радості, бадьорості та оптимізму; здатність розуміти іншу людину і психологічно розвантажувати її
Емпатійний	здатність співпереживати, емоційна гнучкість; чесність, вірність, стриманість, доброта; турботливість, що базується на засадах альтруїзму

При визначенні рівневої диференціації психологічної готовності молодих людей до сімейного життя виходимо із вище поданих характеристик і виділяємо наступні її рівні: низький, середній, та високий.

Емпіричне дослідження. Якісний та кількісний аналіз.

Наше експериментальне дослідження передбачало проведення опитування серед неодружених молодих людей за допомогою наступних тестових методик:

Опитувальник С. Бем (модифікований варіант І.С. Кльоциною).

Шкала «маскуліність-фемінність» із Фрайбурзького багатофакторного особистісного опитувальника FPI.

Опитувальник «Прислів'я» І.С. Кльоциної.

Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І.Ф. Юнда.

Методика діагностики міжособистісних взаємин Т. Лірі, модифікована Ю.А. Решетняк, Г.С. Васильченко.

Дослідження проводилося серед неодружених молодих людей віком від 18 до 27 років, які здобувають вищу освіту, або вже її мають, і є соціально зайнятими громадянами України, та було спрямоване на виявлення взаємозв'язку між типом гендерної ідентичності особистості та рівнем її психологічної готовності до сімейного життя. Досліджувані були поділені на дві групи по гендерному аспекту: в одну групу увійшли жінки, в іншу – чоловіки. Вибірка становила 120 молодих людей, по 60 осіб чоловічої та жіночої статі.

За допомогою обраного діагностичного інструментарію ми визначили 3 типи гендерної ідентичності особистості: маскулінний, фемінний, андрогінний.

Як серед чоловіків, так і серед жінок найбільш вираженим є андрогінний тип гендерної ідентичності, що становить – 64% від загальної кількості всіх респондентів, тоді як досліджуваних маскулітного і фемінного типу виявлено по 18 %.

На рис. 1 подано показники типів гендерної ідентичності загальної групи досліджуваних у вигляді діаграми.

Рис. 1. Типи гендерної ідентичності у загальній групі

До типово маскулінних рис віднесені: тенденція до домінування, незалежність, агресивність, схильність до ризику, самостійність, упевненість в собі тощо. До фемінних рис належать: поступливість, чутливість, ніжність, щирість, сором'язливість, емпатія, здатність до співпереживання, відчуття провини, залежність тощо. Андрогінія позитивно впливає на соціальний і психологічний стан людини, це значуща психологічна характеристика людини, яка визначає її здатність варіювати поведінку залежно від ситуації, вона допомагає формуванню стійкості до стресу, сприяє досягненню успіхів у різних сферах життєдіяльності. Особи з андрогінним типом гендерної ідентичності володіють ситуативною гнучкістю, тобто здатністю бути наполегливим або центрованим на інтересах інших, в залежності від ситуації, суб'єктивним відчуттям благополуччя, мотивацією до досягнень, мають високу самоповагу і не самостверджуються за рахунок приниження гідності інших людей.

Середньоарифметичні значення рівнів психологічної готовності до сімейного життя показали, що найбільш вираженим серед представників чоловічої і жіночої статі є високий рівень психологічної готовності до сімейного життя, що становить – 58% від загальної вибірки досліджуваних, респондентів із середнім рівнем – 26%, низьким – 16%.

На рис. 2 подано зведені показники рівня психологічної готовності до сімейного життя загальної вибірки у вигляді діаграми.

Рис. 2. Зведені показники рівнів психологічної готовності до сімейного життя у загальній вибірці

До молодих людей з високим рівнем психологічної готовності до сімейного життя належить та її частина, які мають ґрунтовні знання про сім'ю, сутність та передумови її створення, функціонування, правила взаємодії між статями на засадах партнерства, взаємодопомоги, взаємопідтримки; сприймають сім'ю як особистісну цінність; характеризуються емоційно-позитивним ставленням до створення сім'ї, виконання основних функцій; прагненням вступати в сімейні стосунки на паритетних засадах, мають адекватну самооцінку й оцінку свого партнера; дотримуються моральних норм, діалогового спілкування, конструктивних способів поведінки у взаєминах з представниками протилежної статі, виявляють інтерес до внутрішнього світу свого

партнера, його бажань, прагнень, життєвих цілей, прагнуть до духовного розвитку і вдосконалення внутрішнього світу своєї особистості. У вихованні дітей націлені на різнобічний (інтелектуальний, психоемоційний та фізичний) розвиток.

Молоді люди *середнього рівня* сформованості психологічної готовності до створення сім'ї володіють хорошими знаннями щодо сутності сім'ї, способів її створення, проте можуть дотримуватися дещо хибних уявлень щодо передумов цього акту та функціонально-рольового навантаження; дивляться на взаємодію між статями за ознаками, притаманними традиційній сім'ї, що далеко не завжди відповідає сучасним реаліям; сім'ю сприймають як особисту цінність, яка почасти має утилітарне спрямування; перевагу надають авторитарним засадам взаємодії і спілкування між чоловіком і дружиною; мають завищену або занижену самооцінку (в першому випадку в міжособистісних стосунках домінує власне піднесення, надання собі вищості у вирішенні тих проблем, які мають особистий інтерес, з перекладанням інших на свого партнера; у другому випадку спостерігається готовність принижуватися, підпорядковуватися сімейному «голові»); дотримуються моральних норм у взаєминах з представниками протилежної статі, проте не завжди цікавляться внутрішнім світом свого партнера, намагаються мінімізувати врахування його інтересів, прагнень, бажань, підкорити їх власним.

Для молоді з *низьким* рівнем психологічної готовності до сімейного життя характерні: несформованість психологічних рис, необхідних для гармонійного спілкування у шлюбі; невміння розв'язувати конфліктні ситуації в міжстатевому спілкуванні; відсутність психологічної та практичної підготовки до виховання та догляду за дітьми, виконання материнських і батьківських функцій. Молоді люди психологічно не готові до ведення домашнього господарства. Знання, передумови і способи створення сім'ї, розподіл сімейних ролей між чоловіками і жінками мають хибний зміст, що позначається на характері взаємин з представниками протилежної статі; юнаки можуть надавати перевагу суворому дотриманню норм традиційної сім'ї стосовно ролі чоловіка або ж виявляти безвідповідальне ставлення до сімейних взаємин, а дівчата спрощують погляди на сім'ю, припускаючи безконтрольність, повну свободу дій і вчинків дружини; сім'я для них не є особистою цінністю; самооцінка може бути неадекватно завищеною, але частіше є об'єктивно або неадекватно заниженою, це ж стосується й оцінки партнера; спостерігається часте порушення моральних норм взаємодії з представниками протилежної статі (як у дівчат, так і в юнаків); байдужість до внутрішнього світу свого партнера, його (її) бажань, інтересів, прагнень, духовного розвитку.

Одержавши на попередніх етапах аналізу узагальнені і групові дані про рівні психологічної готовності до сімейного життя досліджуваних нами респондентів, а також визначивши типи їх гендерної ідентичності (маскулінний, фемінний та андрогінний), ми отримали можливість дослідити наявність зв'язків між ними. Вважаємо, що найбільш адекватним статистичним методом досягнення мети дослідження буде використання лінійної кореляції Пірсона, який дозволяє виявити загальну структуру кореляційних залежностей, що існують усередині багатомірного експериментального матеріалу, який включає більше двох змінних, і подати ці кореляційні залежності у вигляді певної системи. Для більш ефективного розуміння отриманих результатів представимо їх у формі таблиць 2 і 3, окремо для групи чоловіків і групи жінок.

Таблиця 2

Взаємозв'язок типів гендерної ідентичності з рівнем психологічної готовності до сімейного життя у групі чоловіків

Рівні психологічної готовності до сімейного життя	Типи гендерної ідентичності		
	Маскулінний	Фемінний	Андрогінний
Високий	0,146	0,075	0,382*
Середній	0,234*	0,149	0,221
Низький	0,054	0,263*	-0,162

Примітка: * – (при $p \leq 0,01$, $r = 0,232$, при $p \leq 0,001$, $r = 0,294$) [5].

Взаємозв'язок типів гендерної ідентичності з рівнем психологічної готовності до сімейного життя у групі жінок

Рівні психологічної готовності до сімейного життя	Типи гендерної ідентичності		
	Маскулінний	Фемінний	Андрогінний
Високий	0,086	0,171	0,350*
Середній	0,160	0,246*	0,176
Низький	0,276*	0,070	-0,106

Примітка: * – (при $p \leq 0,01$, $r = 0,232$, при $p \leq 0,001$, $r = 0,294$)

Проведений кореляційний аналіз дає підставу для наступних висновків:

У групі чоловіків *андрогінний тип* гендерної ідентичності має значущий показник кореляційних зв'язків з *високим рівнем* психологічної готовності до сімейного життя. Фемінний тип з даним рівнем має найнижче значення кореляції. Кількість досліджуваних чоловіків з андрогінним типом гендерної ідентичності становить, за нашими даними, – 65%, з показником високого рівня психологічної готовності до сімейного життя – 68%.

Маскулінний тип гендерної ідентичності корелює з *середнім рівнем* психологічної готовності до сімейного життя. Група досліджуваних з маскулінним типом гендерної ідентичності становить – 31%, з показником середнього рівня психологічної готовності до сімейного життя – 28%.

Досліджувані з *фемінним типом* гендерної ідентичності мають високий показник кореляції з *низьким рівнем* психологічної готовності до сімейного життя. Кількість чоловіків з фемінним типом гендерної ідентичності становить – 4%, та сама кількість характеризується низьким рівнем психологічної готовності до сімейного життя.

У групі жінок *андрогінний тип* гендерної ідентичності має також значущий показник кореляційних зв'язків з *високим рівнем* психологічної готовності до сімейного життя. Маскулінний тип з даним рівнем має найнижче значення кореляції. Кількість досліджуваних жінок з андрогінним типом гендерної ідентичності становить – 63%, з показником високого рівня психологічної готовності до сімейного життя – 73%.

На відміну від чоловіків у жінок з *середнім рівнем* психологічної готовності до сімейного життя корелює *фемінний тип* гендерної ідентичності, а *низьким рівнем* – *маскулінний тип*. Досліджуваних жіночої статі з фемінним типом гендерної ідентичності становила – 31 %, з маскулінним типом – 6 %, з показником середнього рівня психологічної готовності до сімейного життя – 25%, низького рівня – 2%.

Висновки. Підготовка до сімейного життя – важливий напрям гендерної соціалізації. Усвідомлення своєї гендерної приналежності є основою суб'єктивності людини і конструюючим елементом соціальних взаємин. Нові соціальні та культурні умови ведуть до виникнення нових психологічних та соціальних характеристик обох статей. В результаті відбувається змішування якостей, які традиційно вважаються чоловічими та жіночими, що може призводити до неадекватної системи уявлень молодих людей про ролі чоловіка і жінки. Перспективами подальших наукових пошуків є розширення і поглиблення змісту питання щодо механізмів та специфіки взаємозв'язку між складовими гендерної ідентичності і певними особистісними характеристиками, що визначають ступінь психологічної готовності до сімейного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер; пер с нем. А. М. Боковикова. – М.: Фонд «За экон. грамотность», 1995. – 296 с.
2. Клецина И. С. Психология гендерных отношений: Теория и практика / И. С. Клецина. – СПб.: Алетей, 2004. – 408 с.
3. Лабунская В. А. Гендерная идентичность и гендерная интерпретация парфюмерных запахов / В. А. Лабунская, О. В. Герасимова // Мир психологии. – 2004. – №2. – С. 175-184.
4. Шнейдер Л. Б. Основы семейной психологии: учеб.-метод. пособие / Л. Б. Шнейдер. – М.: МПСИ, 2003. – 927 с.

5. Fisher R.A., Frank Y. Statistical Tables for Biological, Agricultural and Medical Research, 6th ed., published by Longman Group, Ltd., London (previously published by Oliver and Boyd, Edinburgh), Table VII.
6. Money J., Hampson J. G., Hampson J.L. An examination some Basic sexual Concepts: The Avidence of Human Hermaphroditism. Bull. Johns Hopkins Hasp., 1955. 97:301-319.
7. <http://gisap.eu/ru/node/1336>

Давидович Т.

Науковий керівник – доц. Гузар О.В.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Освітні процеси в Україні ХХІ ст. спрямовані на розвиток креативної мовної особистості, здатної доцільно та ефективно спілкуватися і досягати поставлених комунікативних цілей. Метою розвивального навчання вважається інтенсивний цілеспрямований розвиток усного та писемного мовлення молодших школярів, їхніх пізнавальних можливостей, мотивів навчання, волі, почуттів, самостійності та активності в навчальній діяльності. Ґрунтовне володіння мовленням – це ключ до пізнання, освіченості, розумового розвитку, повноцінної участі в суспільному житті [3].

Дослідження з психології мови та розвитку мовлення, психолінгвістики, зокрема з теорії мовленнєвої діяльності, були в контексті наукових студій Л.А.Айдарова, Б.Ф.Баєва, М.І.Жинкіна, О.О.Леонтєва, І.О.Синиці; на особливу увагу заслуговують наукові праці з методики навчання рідної мови та розвитку мовлення Л.О.Варзацької, М.С.Вашуленка, Т.О.Ладиженської, М.Р.Львова, В.Я.Мельничайка, М.І.Пентилока. Проблема розвитку пізнавального інтересу учнів до навчальної діяльності висвітлена у працях Г.Костюка, С.Рубінштейна, О.Леонтєва, Г.І.Щукіної, О.І.Киричук, Б.Г.Друзь, О.Я.Савченко.

На сьогодні не знаходимо окремих досліджень з питань розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках розвитку зв'язного мовлення, що свідчить про актуальність даної проблеми у галузі початкової освіти.

Формування інтересу до мови – процес важкий і тривалий. Він потребує певних умов, засобів, належного педагогічного керівництва та обов'язкового врахування психологічних та психічних особливостей молодших школярів.

Вирішуючи проблеми підвищення рівня мовленнєвої культури школярів, сучасна лінгводидактика активно використовує у своєму вжитку поняття «мовленнєва компетентність». Однак у науковій літературі спостерігається неоднозначне тлумачення цього терміна, що свідчить про складність, поліаспектність поняття та різні підходи до його визначення.

О.Горошкіна під мовленнєвою компетентністю розуміє практичне оволодіння українською мовою, її словниковим запасом, граматичним ладом, дотримання в усних і писемних висловлюваннях мовних норм. М.Пентилок розглядає мовленнєву компетентність як базове поняття у структурі комунікативної компетентності та визначає її як уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями. І. Гудзик вважає, що комунікативна компетентність являє собою здатність успішно користуватися мовою (усіма видами мовленнєвої діяльності) для пізнання, комунікації, а мовленнєва компетентність виявляється в умінні використовувати мовні засоби для розуміння й побудови тексту.

У Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що «комунікативна компетентність – здатність особистості застосувати у конкретному спілкуванні знання мови, способи взаємодії з навколишніми і віддаленими людьми та подіями, навички роботи у групі, володіння різними соціальними ролями» [1].

Формування комунікативної компетентності як ключової є метою курсу української мови в початковій школі, яка «виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань» [10].

Комунікативна компетентність містить чотири складових: мовну, мовленнєву, соціокультурну та діяльнису, які представлені в Державному стандарті початкової загальної освіти й навчальній програмі з української мови для 1-4 класів як змістові лінії. Основною